

## GLOSY

Iva Brožová

## K NOVELE OBČANSKÉHO SOUDNÍHO ŘÁDU K 1. 1. 2013

**Abstrakt:** Článek přináší kritické zhodnocení kontroverzních aspektů novely občanského soudního řádu (zákon č. 99/1963 Sb.). Autorka článku se zabývá především dvěma spornými momenty: zavedením institutu náhradního doručení, tzv. kvalifikované výzvy při doručování prostřednictvím datové sítě do datové schránky, a změnami v přípustnosti dovolání k Nejvyššímu soudu. Zavedení nových podmínek přípustnosti a podmínění vydání rozhodnutí o odmítnutí dovolání lhůtou šesti měsíců mělo přispět ke zkrácení délky řízení. Autorka však upozorňuje na to, že schválená novela tohoto cílu nedosahuje a povede k zahlučení Nejvyššího soudu.

**Klíčová slova:** délka řízení, dovolání, kasace, náhradní doručení, odpovědnost státu

Bez velkého povšimnutí odborné veřejnosti prošla horní i dolní komorou Parlamentu novela občanského soudního řádu (sněmovní tisk č. 686, senátní tisk č. 421, nyní zákon č. 404/2012 Sb.), která je „pozoruhodná“ zejména ve dvou směrech. Především vytváří prostor pro vznik situací, které nepřiměřeně dopadají na střední či sociálně slabé vrstvy a naopak profitují určité exekuční a advokátní kanceláře tím, že přispívá ke vzniku řady exekučních titulů stejného nebo obdobného druhu. Dále navozuje zdání řešení problému náhrad, které stát poskytuje za nepřiměřenou délku řízení. V prvním směru jde o to, že zavádí náhradní doručení, tzv. kvalifikované výzvy a předvolání k přípravnému řízení při doručování prostřednictvím datové sítě do datové schránky (ustanovení § 114b odst. 4 a § 114c odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb.). Touto změnou se připouští, že bude rozhodnuto rozsudkem pro uznání, aniž by se účastníkům řízení umožnilo vyjádřit se a tedy postupovat v rozporu se zásadou audiatur et altera pars. Dlužno dodat, že účastníkem řízení následně podaný návrh na určení neúčinnosti doručení představuje v době internetové dosažitelnosti takřka všude jen iluzorní možnost náhradní doručení zpochybnit.

Podstatnou změnou je však změna právní úpravy dovolání. Tato změna staví na přípustnosti dovolání proti každému rozhodnutí, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzená jinak (ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb.). Touto koncepcí odvíjející se od možnosti napadnout každé odvolací rozhodnutí lze dovoláním napadnout i kasační rozhodnutí odvolacího soudu. Záměr je jasný: odnaučit odvolací soudy prodlužovat řízení nadužíváním kasace, tedy zrušujících rozhodnutí. Ve skutečnosti však taková úprava může mít přesně opačný efekt; totiž prodloužení řízení ještě i o dovolací řízení, ačkoliv bylo zcela správně rozhodnutí soudu prvního stupně odvolacím soudem zrušeno. Neřešená zůstává i otázka, jak se bude v případech dovolání proti kasačním

rozhodnutím řešit podmínka subjektivní přípustnosti dovolání, která svědčí tomu z účastníků řízení, v jehož neprospěch bylo rozhodnuto. U kasačního rozhodnutí ale neprospěch nelze identifikovat, neboť věc zůstává otevřená.

Dalším podstatným krokem, který měl směřovat ke zkrácení délky řízení a tedy ke snížení částek, které stát vynakládá v souvislosti s náhradami za porušení práva na spravedlnost v přiměřené době (srov. ustanovení § 13 zákona č. 82/1998 Sb., ve znění pozdějších předpisů) je zavedení šestiměsíční lhůty k rozhodnutí o odmítnutí dovolání (ustanovení § 243c zákona č. 99/1963 Sb.). Obecně mám za to, že zavádění lhůt je cesta k plošné spravedlnosti, ačkoliv Listina (čl. 38 odst. 2) i Úmluva o ochraně lidských práva základních svobod (čl. 6 odst. 1) zajišťuje každému právo na individuální posouzení věci. Proces nalézání práva a spravedlnosti nelze pojmově normovat. Soudní proces je nesouměřitelný s výrobním procesem v tom, že na konci výrobní linky může v určité době být konkrétní výrobek, což však rozhodně neplatí a nemůže platit pro soudní proces, neboť jeho základním pravidlem je již zmíněné ústavně garantované právo na individuální posouzení věci (srov. článek 38 odst. 2 Listiny a článek 6 odst. 1 Úmluvy). Zavedení lhůty pro rozhodnutí u Nejvyššího soudu je dvojnásobně škodlivé, zváží-li se, že jeho rozhodnutí mají v důsledku sjednocující funkce dopad na celou soudní soustavu. Takové normování spravedlnosti navíc v kontextu nové úpravy soukromého práva (nový občanský zákoník) je už vůbec krok špatným směrem. Nelze totiž nevidět, že zavedení lhůty může vést k předčasnému odmítání věcí, což nepřímou znamená neřešení důsledků nové hmotněprávní úpravy anebo naopak jejich hromadění. Hromaděním věcí se ovšem znovu stává aktuální odpovědnost státu, tentokrát za porušení zákonné lhůty, dojde-li ke vzniku škody poté, co nebude do šesti měsíců Nejvyšším soudem rozhodnuto, a to opět za použití § 13 zákona č. 82/1998 Sb. Na této odpovědnosti nic nemůže změnit povaha lhůty, respektive skutečnost, že tato lhůta je pořádkovou lhůtou, tedy, že její překročení samo o sobě není doprovázeno sankcemi. Zjednodušeně řečeno, záměr státu ušetřit v rovině odpovědnosti za nepřeměřenou délku řízení stanovením zákonným lhůt pro rozhodnutí se vytratí v rovině odpovědnosti státu za škodu porušením zákonné lhůty.

Také nová úprava obsažená v ustanovení § 243d písm. b) zákona č. 99/1963 Sb. je anomálií, chápeme-li dovolání jako mimořádný opravný prostředek, neboť zavádí možnost měnit již pravomocné rozhodnutí odvolacích soudů. Navíc je změna koncipována jen jako možnost: „dovolací soud může rozhodnutí odvolacího soudu změnit“, což je z hlediska ústavně zakotveného zákazu libovůle (srov. článek 2 odst. 2 Ústavy) opět problematické řešení. Jádro sporného ustanovení však vystupuje do popředí, zváží-li se rovněž ustanovení § 243f odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., podle kterého je pro rozhodnutí dovolacího soudu rozhodující stav v době vydání rozhodnutí odvolacího soudu. V kombinaci těchto dvou ustanovení, tj. práva změnit rozhodnutí odvolacího soudu dovolacím soudem avšak dle stavu, který tu byl v době rozhodnutí odvolacího soudu, se pak může stát, že dovolací soud rozhodne o rozdělení nebo vydání věci, která již nebude existovat, případně o zaplacení zaniklého dluhu. Pravidlo vázanosti dovolacího soudu stavem v době rozhodnutí odvolacího soudu zakotvené v § 243f odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb. totiž znamená, že dovolací soud k zániku věci či dluhu nebude moci přihlédnout. I v tomto případě je tak jen zdánlivě naplněn záměr zákonodárce přispět zavedením práva dovolacího soudu měnit rozhodnutí odvolacích soudů ke zkrácení délky řízení, neboť řešená

situace se jen zkomplikuje a Nejvyšší soud jako soud dovolací bude muset najít cesty, jak tento rozpor překlenout.

O nové právní úpravě dovolání lze mít pochybnosti i v dalších směrech, zejména pokud jde o respektování nálezů Ústavního soudu, např. sp. zn. Pl. ÚS 29/12 nebo sp. zn. III. ÚS 844/10, nicméně účelem tohoto příspěvku bylo poukázat na hlavní nenaplněný účel novely, totiž přispět ke zkrácení délky řízení.

**JUDr. Iva Brožová**  
Nejvyšší soud České republiky

Iva Brožová

### On the Amendment to the Civil Procedure Code of January 1, 2013

**Abstract:** *The article provides a critical comprehension of the most controversial aspects of the new Amendment to the Civil Procedure Code (Act No 99/1963 Coll.). The author analyses two particularly notable changes: an introduction of an alternate delivery – i.e. the qualified notice in the delivery of documents to a data box through the public data network, and the changes in the institute of the admissibility of an appeal to the Supreme Court. The Amendment, by setting down new conditions for admissibility and conditioning the decision on the non-admissibility of the appeal by period of 6 months, ought shortened the length of the proceedings. According to the author this aim was not fulfilled and the Amendment would lead to the overloading of the Supreme Court.*

**Key words:** *alternate delivery, appeal, cassation, length of proceedings, state liability*